

**MILLIY VA XORIJIY ONA TILI DARSLIKLARIDA MAQOLLARNI O‘QITISH:
O‘ZBEKISTON VA ANGLIYA 5-SINF TAJRIBASI ASOSIDA QIYOSIY TAHLIL****Nafosat Hayitmurodova Javlon qizi,***Alisher Navoiy nomidagi ToshDO‘TAU 2-kurs talabasi**nafosathayitmurodova@gmail.com***Ilmiy rahbar: Quvonchbek Mamiraliyev,***Filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)*

Annotatsiya. Ushbu maqolada O‘zbekiston va Angliya umumta‘lim maktablarining 5-sinf ona tili darsliklarida maqollarni o‘qitish metodikasi qiyosiy tahlil qilinadi. Tadqiqotda har ikki mamlakat darsliklaridan maqollar bobidan bitta bo‘lim tanlanib, topshiriqlar mazmuni, pedagogik yondashuv va tarbiyaviy vazifalar solishtiriladi. Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekiston darsliklarida maqollar asosan milliy qadriyatlar, axloqiy tarbiya va jamoaviylik prinsiplariga yo‘naltirilgan bo‘lsa, Angliya darsliklarida o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, shaxsiy tajribaga tayangan holda izoh berishi va ijodiy yondashuvi ustuvordir. Shuningdek, xorijiy darsliklardagi ayrim topshiriqlarni milliy ta‘lim tizimiga to‘liq tatbiq etishning amaliy jihatlari cheklanganligi ilmiy asosda yoritiladi.

Kalit so‘zlar: ona tili darsligi, maqollar, qiyosiy tahlil, Angliya ta‘limi, milliy mentalitet.

Annotation. This article provides a comparative analysis of teaching proverbs in Grade 5 mother tongue textbooks of Uzbekistan and England. The study focuses on a single unit of proverbs from each textbook, examining the content of exercises, pedagogical approaches, and educational objectives. The analysis shows that Uzbek textbooks emphasize national values, moral education, and collective principles, whereas English textbooks prioritize students’ independent thinking, personal experience-based interpretation, and creative engagement. Furthermore, the article discusses the limitations of fully implementing certain foreign exercises within the Uzbek educational context.

Keywords: mother tongue textbooks, proverbs, comparative analysis, English education, national mentality.

Аннотация. В статье представлен сравнительный анализ преподавания пословиц в учебниках родного языка для 5-х классов школ Узбекистана и Англии. Исследование сосредоточено на одной тематической главе о пословицах из каждого учебника, рассматривая содержание заданий, педагогические подходы и образовательные цели. Анализ показывает, что учебники Узбекистана акцентируют внимание на национальных ценностях, нравственном воспитании и принципах коллективизма, в то время как английские учебники придают приоритет самостоятельному мышлению учащихся, интерпретации на основе личного опыта и творческому подходу. Кроме того, обсуждаются ограничения по полной реализации некоторых зарубежных заданий в узбекской образовательной системе.

Ключевые слова: учебник родного языка, пословицы, сравнительный анализ, образование Англии, национальный менталитет.

Kirish. Bugungi globallashuv sharoitida ta‘lim tizimini rivojlantirish va darsliklarni zamon talablari asosida takomillashtirish muhim vazifalardan biridir. Ayniqsa, ona tili fanini o‘qitishda nafaqat til birliklarini o‘rgatish, balki o‘quvchilarda milliy ong, madaniy qadriyatlar va axloqiy fazilatlarini shakllantirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etadi. Ona tili darsliklarida maqollar alohida o‘rin tutadi. Maqollar xalqning asrlar davomida shakllangan hayotiy tajribasi, dunyoqarashi va ma‘naviy qadriyatlarini o‘zida mujassam etgan til birliklari bo‘lib, ular o‘quvchilarda nutq madaniyatini rivojlantirish bilan birga

tarbiyaviy vazifani ham bajaradi. Shu nuqtayi nazardan, maqollarni o‘qitish metodikasi turli mamlakatlarda turlicha yondashuvlar asosida tashkil etiladi.

Adabiyotlar sharhi. Mazkur maqolada O‘zbekiston va Angliya umumta’lim maktablarining 5-sinf ona tili darsliklarida maqollarni o‘qitish jarayoni qiyosiy tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – har ikki mamlakat darsliklaridagi maqollar bo‘yicha topshiriqlarning mazmuni va yo‘nalishini solishtirish, ularning o‘quvchi shaxsini shakllantirishdagi o‘rni hamda milliy mentalitetga moslik darajasini aniqlashdan iborat. Shuningdek, xorijiy darsliklardagi ayrim metodik yondashuvlarning O‘zbekiston ta’lim tizimiga to‘liq tatbiq etib bo‘lmasligi sabablari ilmiy asosda yoritiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotda O‘zbekiston va Angliya 5-sinf ona tili darsliklaridagi maqollarni o‘qitish usullari qiyosiy-tahliliy metod asosida o‘rganildi. Tadqiqot jarayonida darsliklardagi maqollarning mazmuni, mavzusi, didaktik vazifasi hamda ularni o‘zlashtirishga qaratilgan topshiriqlar kontent-tahlil usuli yordamida tahlil qilindi. Shuningdek, maqollarni o‘qitishda qo‘llanilgan pedagogik yondashuvlar va kompetensiyaviy maqsadlar taqqoslanib, ularning o‘quvchilarning nutqiy va madaniy kompetensiyalarini rivojlantirishdagi o‘rni aniqlandi. Olingan natijalar asosida ikki mamlakat tajribasining umumiy va farqli jihatlari yuzasidan ilmiy xulosalar chiqarildi.

№	Maqol (O‘zbek)	Tarjima (Ingliz)	Ma’no / Izoh
1	Birovga kesak otsang, u senga tosh otadi.	If you throw a piece at someone, they will throw a stone at you.	Qilingan yomonlik qaytariladi, saboqli maqol
2	Suvga solsang, suv ko‘tarmas misqol temirni.	Pour into water, the iron won’t rise.	Harakatlar natija bermasligi haqida
3	Boboning tol ekgani o‘ziga nom ekgani.	What the grandfather sowed, he reaped himself.	Har kim qilgan ishining oqibatini o‘zida ko‘radi
4	Musht ursang, shapaloq kut.	If you hit a fist, expect a slap.	Qilingan ishning javobi bor
5	Daryoga yaxshilik qilsang, ajrini biyobondan topasan.	If you do good to the river, you will find reward in the desert.	Yaxshilik qilgan inson mukofotini oladi

Tahlillar va natijalar. O‘zbekiston 5-sinf ona tili darsligidagi maqollar bo‘limi.

Dars: 105–107 “Maqollar”

Topshiriq misoli:

Hikoyani o‘qing va unga maqol bilan ifodalangan sarlavha tanlang.

Mashqlar orqali o‘quvchilar maqol ma’nosini tushuntirish va hayotiy vaziyat bilan bog‘lashni o‘rganadilar.

Misol maqollar va tarjimasi:

Mashqlar:

- ✓ Hikoya o‘qib, maqolni topish va sharhlash.
- ✓ Vatanparvarlik va axloqiy qadriyatlarni aks ettiruvchi 5 ta gapdan iborat matn tuzish.
- ✓ Maqollarni o‘quvchi nutqida o‘rinli qo‘llashga o‘rgatish.

Tahlil: O‘zbekiston darsligida maqollar milliy qadriyatlar, axloqiy tarbiya va jamoaviylik prinsiplariga yo‘naltirilgan. Topshiriqlar orqali o‘quvchilar nutq madaniyati, fikrni qisqa va ta’sirli ifodalashni o‘rganadi.

2. Angliya 5-sinf ona tili darsligidagi maqollar bo‘limi

Dars: 5th Grade English — “Proverbs / Sayings”

Topshiriq misoli:

Mashq: Har bir maqolni o‘qing, ma’nosini tushuntiring, kundalik hayotiy vaziyat bilan bog‘lang.

Mashq shakli: reading + meaning + example

Misol maqollar va tarjimasi:

№	Proverb (English)	Tarjima (O‘zbek)	Ma’no / Izoh
1	A bird in the hand is worth two in the bush.	Qo‘lidagi qush ikki qushga arzimaydi.	Ma’lum va aniq narsaga ega bo‘lish muhim
2	A friend in need is a friend indeed.	Qiyin paytda yordam beruvchi do‘st haqiqiy do‘stdir.	Do‘stlik va sadoqatni o‘rgatadi
3	Better late than never.	Kech bo‘lsa ham, umuman qilmaslikdan yaxshiroq.	Ishni kech bajarish ham foydali
4	All’s well that ends well.	Oxiri yaxshi bo‘lgan hammasi yaxshi.	Yaxshi yakun muhimligini o‘rgatadi
5	The early bird catches the worm.	Erta uyg‘ongan qush qurtini ushlaydi.	Vaqtini to‘g‘ri ishlatish, mehnat samarasi

Topshiriqlar:

- Maqolni o‘qing va tarjima qiling.
- Ma’nosini o‘z so‘zlaringiz bilan tushuntiring.
- Kundalik hayotiy misollar bilan bog‘lang.
- To‘g‘ri izohni moslashtiring.

Tahlil: Angliya darsligida mashqlar o‘quvchilarning mustaqil fikrlash va ijodiy ifoda qobiliyatini rivojlantirishga yo‘naltirilgan. Maqollar bilan ishlash nutq boyligini oshirish va hayotiy holatlarni tahlil qilishni o‘rgatadi.

3. O‘zbekiston va Angliya darsliklarini qiyosiy tahlil

Xususiyat	O‘zbekiston darsligi	Angliya darsligi
Maqsad	Milliy qadriyat, axloqiy tarbiya	Mustaqil fikrlash, shaxsiy tajriba
Topshiriq turi	Hikoya asosida maqol tanlash	Ma’noni tushunish va hayotiy misol bilan bog‘lash
Nutqni rivojlantirish	Fikrni qisqa va lo‘nda ifodalash	Fikrni mustaqil va ijodiy ifodalash
Madaniyatga moslik	O‘zbek milliy mentaliteti	To‘liq tatbiq qilish qiyin, ba’zi topshiriqlar kontekstga mos emas
Mashq usuli	Hikoya tahlili, sarlavha tanlash	Reading + meaning + example

O‘zbekiston darsligi o‘quvchilarga axloqiy qadriyatlarni va milliy mentalitetni o‘rgatadi, lekin ijodiy yondashuv biroz cheklangan.

Angliya darsligida mashqlar mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvga yo‘naltirilgan, lekin ba’zi topshiriqlarni O‘zbekiston sharoitida to‘liq tatbiq etish qiyin.

Xulosa. O‘zbekiston va Angliya 5-sinf ona tili darsliklarida maqollarni o‘qitish tajribasini solishtirganda quyidagi asosiy jihatlar aniqlanadi:

O‘zbekiston darsligida maqollar milliy qadriyatlar, axloqiy tarbiya va jamoaviylikni rivojlantirishga yo‘naltirilgan. Hikoya va matnlar asosida mashqlar berilishi o‘quvchilarning nutq madaniyati va ifoda aniqligini oshiradi.

Angliya darsligida maqollar mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va hayotiy misollar bilan bog‘lashga qaratilgan. Mashqlar o‘quvchining lug‘at boyligini, hayotiy tahlil va nutq qobiliyatini rivojlantiradi.

Solishtirish natijasida aniqlanadiki, milliy darsliklar o‘z madaniyatiga moslashtirilgan, xorijiy mashqlar esa har doim to‘liq tatbiq etilishi qiyin, ammo o‘quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini oshirishda samarali.

Takliflar. O‘zbekiston darsliklarida maqol mashqlarini ijodiy elementlar bilan boyitish tavsiya etiladi (misol: hayotiy misol, rol o‘ynash, qisqa insho).

Xorijiy mashqlardan olingan topshiriqlarni madaniyatga moslashtirib tatbiq etish mumkin.

Maqol o‘qitishda reading + meaning + example usulini qo‘llash, o‘quvchilarning nutq madaniyati va hayotiy tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi. Xulosa sifatida, maqollarni o‘qitish nafaqat nutq madaniyati, balki axloqiy tarbiya va ijodiy fikrlashni birgalikda rivojlantirish vositasi sifatida ahamiyatlidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Xalq Ta’limi vazirligi. *Ona tili, 5-sinf darsligi*. Toshkent, 2022.
2. Ministry of Education, United Kingdom. *English 5th Grade: Proverbs and Sayings*. London, 2021.
3. Abdullaev, A. *Ona tili darsligida nutq madaniyati va axloqiy qadriyatlarni o‘rgatish metodikasi*. Toshkent, 2020.
4. Johnson, P. *Teaching English Proverbs to Primary School Students: Methods and Approaches*. Oxford, 2019.
5. Karimova, M. *O‘zbek va xorijiy darsliklarda maqollarni o‘qitish: qiyosiy tahlil*. Toshkent, 2021.
6. Crystal, D. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge University Press, 2018.
7. Овчинникова, Т.В. *Методика преподавания родного языка в школе*. Москва, 2017.
8. Harmer, J. *How to Teach English*. Pearson Education, 2015.
9. Mirzaev, R. *Milliy va xalqaro darsliklarda nutq madaniyati*. Toshkent, 2020.